

Η ελλειμματική προσοχή και ο ...Πελοπίδας! (Σπύρος Δρόσος, γυμναστής)

/ [Πεμπτούσία](#)

Τα τελευταία χρόνια, ειδικά στο χώρο της Παιδείας, γίνεται πολύς λόγος για τις ολοένα αυξανόμενες περιπτώσεις παιδιών με ελλειμματική προσοχή, δηλαδή παιδιών που τους είναι δύσκολο να συγκεντρώσουν την προσοχή τους σε κάτι για κάποιο χρονικό διάστημα που, στις βαριές περιπτώσεις, μπορεί να μην ξεπερνά και τα 2-3 δευτερόλεπτα! Συχνά, αυτές οι καταστάσεις συνοδεύονται και με υπερκινητικότητα, δημιουργώντας έτσι τις περιπτώσεις παιδιών που χαρακτηρίζονται σαν Δ.Ε.Π.Υ. (Διαταραχή Ελλειμματικής Προσοχής και Υπερκινητικότητας).

Σαν εκπαιδευτικός με 29 χρόνια στα σχολεία (δούλεα από φοιτητής, στο πρόγραμμα "Αθλητισμός και Παιδί"), από τα οποία τα 27 είναι σε δημοτικά σχολεία, έχω προσέξει ότι το θέμα της ελλειμματικής προσοχής δεν αφορά μόνο

τα παιδιά που φτάνουν να χαρακτηριστούν από ειδική επιτροπή σαν Δ.Ε.Π.Υ. . Είναι σαφές (και νομίζω ότι θα συμφωνήσουν όλοι οι συνάδελφοί μου σ' αυτό) ότι γενικά, όσο περνούν τα χρόνια, η προσοχή που δίνουν τα παιδιά στα παντός είδους ερεθίσματα (παιδαγωγικά και μη), όλο και μειώνεται. Μάλιστα, κάποιοι της γενιάς μου ή και μικρότεροι, που τυχαίνει να παρακολουθήσουν λίγο από κάποιο μάθημά μου (η Φυσική Αγωγή, από τη στιγμή που γίνεται στο προαύλιο, είναι το πιο "διάφανο" μάθημα), σχολιάζουν μετά με έμφαση το γεγονός αυτό, λέγοντας: "Καλέ, αυτά δεν προσέχουν καθόλου!".

Έτσι, μπορώ να πω ότι το στοίχημα του σύγχρονου παιδαγωγού είναι πώς θα καταφέρει να τραβήξει την προσοχή των μαθητών του στη διαδικασία της μάθησης.

Θα μου επιτρέψετε, όμως, εδώ να πω ποια πιστεύω ότι είναι η αιτία αυτής της ολοένα αυξανόμενης έλλειψης προσοχής από μέρους των παιδιών (και όχι μόνο, αλλά αυτό θα το θίξω παρακάτω). Γνώμη μου είναι ότι η αιτία βρίσκεται στον ολοένα αυξανόμενο όγκο των ερεθισμάτων που καλείται να επεξεργαστεί ο ανθρώπινος εγκέφαλος. Τα ερεθίσματα αυτά πολλαπλασιάστηκαν με την εμφάνιση της τηλεόρασης (μέσα σε ένα ντοκιμαντέρ μιας ώρας, μπορούσες να δεις και ν' ακούσεις πράγματα που ο παππούς σου δεν τα είχε δει και ακούσει σ' όλη του τη ζωή!), αυξήθηκαν ακόμα περισσότερο με τη χρήση των υπολογιστών και απογειώθηκαν, στην κυριολεξία, με την πρόσβαση στο διαδίκτυο, που πλέον είναι εφικτή κι από ένα απλό κινητό τηλέφωνο (smartphone). Η δυνατότητα επεξεργασίας ερεθισμάτων διαφέρει από άνθρωπο σε άνθρωπο, ποτέ όμως δεν είναι απεριόριστη. Το αποτέλεσμα είναι, σε κάποια απ' αυτά τα ερεθίσματα, που για άλλον είναι λιγότερα και για άλλον περισσότερα, να μην δίνουμε προσοχή, κατ' ανάγκη, αφού, όπως είπαμε, το μυαλό του καθενός έχει συγκεκριμένες δυνατότητες.

Εδώ να προσέξουμε ότι αυτό δεν σημαίνει ότι δεν λαμβάνουμε τα ερεθίσματα, αλλά ότι δεν τους δίνουμε προσοχή (αποθηκεύονται δηλαδή ανεπεξέργαστα). Έτσι "βλέπουμε", χωρίς να βλέπουμε ή "ακούμε", χωρίς να ακούμε συνειδητά. Προσωπικά, συμβαίνει να έχω "δει" δεκάδες φορές μια διαφήμιση στην τηλεόραση, αλλά να μην ξέρω τι διαφημίζει, αφού ποτέ δεν πρόσεξα αυτό που έβλεπα. Εκεί βασίζεται και η διαφημιστική μέθοδος των υποσυνείδητων μηνυμάτων. Έτσι, πολλές φορές, θα δείτε να αναγράφεται στους δέκτες σας η ένδειξη "Η εκπομπή περιλαμβάνει τοποθέτηση προϊόντος". Αυτό μπορεί να σημαίνει ότι, κατά τη διάρκεια της εκπομπής, σε κάποιο μέρος της εικόνας βρίσκεται τοποθετημένο ένα μπουκάλι συγκεκριμένης μάρκας αναψυκτικού, για παράδειγμα. Αυτό το μπουκάλι το "βλέπεις", αφού είναι μέρος της εικόνας που προσλαμβάνει η όρασή σου, αλλά

δεν το βλέπεις συνειδητά, αφού η προσοχή σου είναι στραμμένη στην υπόθεση της εκπομπής. Παρ' όλα αυτά, έχει αποδειχτεί από πολλές έρευνες ότι το ανεπεξέργαστο αυτό ερέθισμα επηρεάζει το θυμικό μας και μας έρχεται ξαφνικά επιθυμία να πιούμε αυτό το αναψυκτικό, χωρίς να καταλαβαίνουμε το γιατί, αφού το ερέθισμα που προκάλεσε αυτή την επιθυμία παρέκαμψε τη συνειδητή διαδικασία (που θα μπορούσε να το είχε συνδέσει με απόρριψη, αν για παράδειγμα ξέραμε ότι αυτό το αναψυκτικό είναι επιβλαβές για την υγεία μας) και έδρασε υποσυνείδητα. Άλλωστε, αυτή η "ύπουλη" λειτουργία αυτών των μηνυμάτων είναι που οδήγησε στη νομοθετική υποχρέωση των καναλιών να αναγράφουν τη φράση που αναφέραμε για τοποθέτηση προϊόντος.

Έχουμε, λοιπόν, μια κατ' ανάγκη επιλεκτική προσοχή στα ερεθίσματα, με αποτέλεσμα να δίνουμε προσοχή μόνο σε κάποια απ' αυτά που θα μας κεντρίσουν το ενδιαφέρον. Η επιλογή αυτή γίνεται με κάποια κριτήρια, ψηλά στην κλίμακα των οποίων είναι η σπανιότητα του ερεθίσματος. Έτσι, ειδικά στο δικό μου μάθημα που γίνεται στο προαύλιο, η διέλευση ενός αεροσκάφους, η δημιουργία ουράνιου τόξου ή ακόμα και το πλησίασμα ενός αδέσποτου σκύλου στα κάγκελα της αυλής είναι αρκετά για να αποσπάσουν την προσοχή των περισσότερων παιδιών ενός τμήματος. Άλλα απ' αυτά αντιμετωπίζονται εύκολα, με διακοπή λίγων δευτερολέπτων για να θαυμάσουμε, π.χ., το ουράνιο τόξο, άλλα, όμως, είναι πιο δύσκολο να ξεπεραστούν τόσο γρήγορα, όπως η παρουσία του σκύλου. Όσον αφορά τα δικά μας εκπαιδευτικά ερεθίσματα, θα πρέπει να χαρακτηρίζονται από όσο το δυνατόν μεγαλύτερη ποικιλία, τόσο ως προς το είδος, όσον και ως προς την έντασή τους. Έτσι, η ένταση της φωνής, που σε γενικές γραμμές πρέπει να είναι ήρεμη, μπορεί να αυξάνεται ή και να μηδενίζεται που και που, όταν θέλουμε να τραβήξουμε την προσοχή (μάλιστα, όλοι οι συνάδελφοι γνωρίζουν ότι μια παύση στην ομιλία μας θα τραβήξει πολύ περισσότερο την προσοχή του τμήματος από δέκα φωνές του τύπου "Προσέξτε καλά!"). Όπως καταλαβαίνετε όμως, και η παύση και η έντονη φωνή, όταν χρησιμοποιούνται συχνά, χάνουν τη δύναμή τους γιατί παύουν να έχουν το χαρακτηριστικό της σπανιότητας που προαναφέραμε.

(συνεχίζεται)